Lietas arhīva Nr. CA-0231-23/11
ECLI:LV:ZAT:2023:0703.C73512422.7.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā
Jelgavā 2023. gada 3. jūlijā

Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā: tiesnesis referents Aigars Sniedzītis, tiesnese Anita Misiuna, tiesnese Marianna Terjuhana
ar tiesas sēdes sekretāri Ingu Šabaļinu-Dekaņicku

piedaloties prasītājas pilnvarotajam pārstāvim /pers. A/, atbildētāja pilnvarotajam pārstāvim /pers. B/

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu /vieta/zemnieku saimniecības "/Nosaukums A/" prasībā pret Sabiedrību ar ierobežotu atbildību "/Nosaukums B/" par šķīrējtiesas klauzulas atzīšanu par spēkā neesošu sakarā ar /vieta/ zemnieku saimniecības "/Nosaukums A/" apelācijas sūdzību par Zemgales rajona tiesas 2023. gada 20. februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /Vieta/ zemnieku saimniecības "/Nosaukums A/" iesniegusi tiesā prasības pieteikumu, kurā lūdz atzīt par spēkā neesošiem šķīrējtiesas līgumus no to ietveršanas preču pavaddokumentos.

Prasības pieteikums satur turpmāk minētos apstākļus.

[1.1] Starp /vieta/ zemnieku saimniecību "/Nosaukums A/" (turpmāk - prasītāju) un Sabiedrību ar ierobežotu atbildību (turpmāk - SIA) /Nosaukums B/ (turpmāk - atbildētāju) 2018. gada 20. septembrī noslēgts līgums Nr. /numurs/ Līguma 9.3. punktā pielīgta strīdu izšķiršanas kārtība Zemgales Apgabala šķīrējtiesā, kas likvidēta 2020.gada 29.aprīlī. Tas, ka Zemgales Apgabala šķīrējtiesas vairs nav, nepadara strīda izšķiršanu automātiski piekritīgu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (turpmāk - LTRK) Šķīrējtiesai. Pielīgtais Zemgales Apgabala šķīrējtiesas līgums nav ne atcelts, ne grozīts. Savukārt Līguma 9.4. punkts paredz, ka grozījumus līgumā var veikt pusēm rakstiski vienojoties. Rakstiska vienošanās par grozījumiem līgumā attiecībā uz strīdu izšķiršanu citā šķīrējtiesā nav panākta, ko apliecina atbildētāja sūtītais, bet no prasītāja puses neparakstītais 2021.gada 17.novembra līguma grozījums Nr. 1.

[1.2] Preces pavaddokumentos (preču pavadzīmēs) ietvertajā informatīvajā atsaucē nav norādīts, ka prasītājs, parakstot šo preces pavaddokumentu, piekrīt izšķirt strīdu pretēji pielīgtai kārtībai. Vairākas no atbildētājas piestādītajām pavadzīmēm vispār nav parakstītas. Preču pavaddokumentus abpusēji nav parakstījuši - /pers. C/ un /pers. D/, lai šos pavaddokumentus vienlaikus atzītu arī par šķīrējtiesas līgumiem.

[1.3] Preču pavaddokumentu parakstīšanas nozīme ir skaidri atrunāta līguma 1.5. punktā. Tur pielīgts, ka paraksts uz preču-pavadzīmes rēķina uzskatāms par apliecinājumu tam, ka Prasītājs saņēmis preci norādītajā daudzumā, sortimentā un pienācīgā kvalitātē. Uzskata, ka pavadzīmju parakstīšana neliecina par šķīrējtiesas klauzulas grozījumiem. Šķīrējtiesas klauzulas iekļaušana preču pavaddokumentos pēc būtības ir ar viltu panākta līguma noslēgšana pretēji Civillikuma 1440.pantam.

[1.4] Atbildētājas prasījums šķīrējtiesā pēc būtības ir par kumulatīvu otras sankcijas (līgumsoda rēķina Nr. /numurs/) apmaksu, par to pašu kavējumu, par ko prasītāja ir samaksājusi atbildētājai nokavējuma procentus, atbilstoši rēķinam Nr. /numurs/. Turklāt pēc apmaksas pieņemšanas atbildētāja ir veikusi savstarpējo saistību inventarizāciju, par ko izsniegusi prasītājai 2021.gada 10.novembrī savstarpējo norēķinu salīdzināšanas aktu, kurā līgumsoda saistību nav konstatējusi.

Tādejādi prasītāja apstrīd preču pavaddokumentos ietverto šķīrējtiesas līgumu.

[2] Atbildētāja rakstveida paskaidrojumos norādījusi, ka prasību neatzīst.

Paskaidrojumi satur turpmāk minēto argumentāciju.

[2.1] Puses 2018.gada 20.septembrī noslēgtajā līgumā ietvēruši šķīrējtiesas klauzulu un tā ir bijis nodoms – risināt savstarpējos strīdus šķīrējtiesas procesā, kas nav grozīts vai atcelts, jo šķīrējtiesas klauzulas spēkā esību līdz šī prasības pieteikuma iesniegšanas dienai prasītājs nav apstrīdējis.

[2.2] Uzskata, ja reiz /pers. D/ ir parakstījis attiecīgo pavadzīmi, tad prezumējams, ka tās saturs tam bija zināms un saprotams. Iebildes (ierunas) attiecībā uz tur esošo šķīrējtiesas klauzulu, parakstot pavadzīmes, netika norādītas, kas savukārt nozīmē, ka prasītājs bija tai piekritis. Pēc būtības pavadzīmē ietvertā šķīrējtiesas klauzula ir vērtējama kā strīda izšķiršanas institūcijas aizstāšana, nevis jauna šķīrējtiesas līguma (klauzulas) noslēgšanu (likvidēto Zemgales Apgabala šķīrējtiesu, aizstājot ar Latvijas Rūpniecības un Tirdzniecības kameras Šķīrējtiesu).

Lai atzītu, ka strīda izšķiršana ir piekritīga LTRK Šķīrējtiesai, pilnīgi pietiekami ir konstatēt, ka /pers. D/ bez iebildēm ir parakstījis kaut vienu pavadzīmi, kurā ir ietverta precizētā šķīrējtiesas klauzula.

[2.3] Atbildētāja izrakstītās pavadzīmes laikā no 2020.gada septembra līdz 2021. gada jūlijam ir samaksātas, neizsakot nekādas pretenzijas pret pavadzīmju saturu. Turklāt ņemams vērā arī tas, ka prasītājs uz LTRK Šķīrējtiesas 2022. gada 22. marta paziņojumu par šķīrējtiesas procesa uzsākšanu (Nr. /numurs/) 2022. gada 24. marta atbildes vēstulē norādīja, ka "piekrīt turpmākai saziņai ar Šķīrējtiesu uz norādītajiem e-pastiem", neizsakot pretenzijas.

[3] Zemgales rajona tiesa ar 2023.gada 20. februāra spriedumu prasību noraidīja.

Spriedums pamatots ar sekojošiem argumentiem.

[3.1] Ar 2022.gada 17.jūnija spriedumu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesa (turpmāk arī LTRK Šķīrējtiesa vai Šķīrējtiesa) nospriedusi piedzīt no /vieta/ zemnieku saimniecību "/Nosaukums A/" par labu SIA "/Nosaukums B/" kopā 8425,40 *euro*.

Lai gan ar lietā esošiem pierādījumiem, tai skaitā šķīrējtiesas spriedumu, ir pierādīts, ka prasītāja lūgusi šķīrējtiesai atzīt šķīrējtiesas klauzulu par

spēkā neesošu un šķīrējtiesa pakļautības aspektu jau ir vērtējusi, tiesai nav pamata liegt prasītājai tiesības vērsties savu aizskarto interešu aizsardzībai vispārējās jurisdikcijas tiesā.

[3.2] Uz prasītājas norādīto, ka tās griba nav bijusi vienoties par strīda izskatīšanu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesā, ka tās pārstāvja paraksts uz preču pavadzīmēm nav vērtējams kā gribas izpaudums vienoties par LTRK Šķīrējtiesu un attiecībā uz šķīrējtiesas klauzulu pavadzīmes parakstītas viltus un maldu ietekmē, nevar tam piekrist. Šie apstākļi atzīstami par nepierādītiem sekojošu apstākļu dēļ.

[3.2.1] Secināms, ka atbildētāja SIA "/Nosaukums B/" izrakstījusi prasītājai pavadzīmes par preču piegādi 2020. gada 30. septembrī Nr. /numurs/, 2020. gada 1. oktobrī pavadzīmi Nr. /numurs/, 2021.gada 31.maijā pavadzīmi Nr. /numurs/, 2020. gada 21. decembrī pavadzīmi Nr. /numurs/, 2020. gada 12. novembrī pavadzīmi Nr. /numurs/, 2021. martā pavadzīmi Nr. /numurs/, 2021. gada 14. aprīlī pavadzīmi Nr. /numurs/, 2021.gada 30.aprīlī pavadzīmi Nr. /numurs/ un Nr. /numurs/, 2021.gada 31.maijā pavadzīmi Nr. /numurs/, 2021.gada 14.jūlijā pavadzīmi Nr. /numurs/ un Nr. /numurs/.

Visās pavadzīmēs ir atsauce uz 2018.gada 20.septembra līgumu Nr. /numurs/. Visās pavadzīmēs ir norādīts, ja pušu starpā rodas strīdi vai nesaskaņas, tie tiek risināti saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesā Rīgā.

Uz virkni pavadzīmēm ir paraksts, norādot, ka tās parakstījis zemnieku saimniecības īpašnieks /pers. D/, kas netiek apstrīdēts.

[3.2.2] Zemnieku saimniecības tiesiskais pārstāvis (tās īpašnieks /pers. D/), parakstot pavadzīmes, ir apliecinājis savu piekrišanu strīda izskatīšanai Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesā.

Lietā nav nozīme tam, ka preču pavadzīmes atbildētājas vārdā parakstījusi cita persona, nevis /amats/ /pers. C/, jo atbildētāja neapšauba šo personu pilnvarojumu un tas nepadara prasītājas piekrišanu par nebijušu.

[3.2.3] Var piekrist prasītājai, ka preču pavadzīmju uzdevums ir apliecinājums tam, ka prasītāja saņēmusi preci norādītajā daudzumā, sortimentā un kvalitātē, tomēr tas neizslēdz tajā ietvert papildus nosacījumus.

Tādejādi nepamatots ir prasītāja uzskats, ka šķīrējtiesas līgums būtu jāsastāda atsevišķa dokumenta veidā, jo ne likums, ne pušu 2018. gada 20. septembra līguma 9.4. punkts šādu prasību neizvirza un šķīrējtiesas pielīgšana preču pavadzīmēs nav pretēja pušu 2018.gada 20.septembra pirkuma līguma 1.5., 9.3. punktiem.

[3.2.4] Atbildētāja pamatoti norādījusi, ka puses šķīrējtiesas līgumu noslēgušās 2018.gada 20.septembrī, parakstot līgumu Nr. /numurs/. Minētais līgums nav atcelts vai atzīts par spēkā neesošu.

Vienošanās par strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā ir interpretējama plašāk un nav aprobežojama ar vienas konkrētas šķīrējtiesas pielīgšanu, bet gan šķīrējtiesas, kā tiesību institūta, pielīgšanu strīdu izskatīšanai.

Lietā netiek apstrīdēts apstāklis, ka parakstot 2018.gada 20.septembra līgumu, pusēm bija nodoms un griba visus strīdus risināt šķīrējtiesā. Apstāklis, ka puses 2020.gada 30.septembrī parakstījušas pavadzīmi, kurā vienojušās par strīdu izskatīšanu LTRK Šķīrējtiesā, norāda uz šķīrējtiesas maiņu sakarā ar Zemgales Apgabala šķīrējtiesas likvidāciju, nevis jauna šķīrējtiesas līguma noslēgšanu. Šāds tiesas arguments pamatots arī uz jau 6.2. punktā norādīto faktu, ka visās preču pavadzīmēs ir atsauce uz 2018.gada 20.septembra līgumu Nr. /numurs/, kas, savukārt, norāda, ka prece piegādāta, pamatojoties uz spēkā esošu 2018.gada 20.septembra līgumu.

[3.2.5] Lietā nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka 2021.gada 1.oktobra atbildētājas piedāvātos 2018. gada 20. septembra līguma Nr. /numurs/ grozījumus Nr. 1 prasītāja nav parakstījusi, jo, kā minēts iepriekš, strīdu pakļautību izskatīšanai šķīrējtiesā (šķīrējtiesas klauzulu) puses pielīgušas 2018.gada 20.septembra līgumā Nr. /numurs/, bet par piekritību LTRK Šķīrējtiesai puses vienojušās jau pirms 2021.gada 1.janvāra līguma grozījumu Nr. 1 piedāvājuma, parakstot preču pavadzīmes.

Kā jau minēts laika posmā no 2020.gada 30.septembra līdz 2021.gada 14. jūlijam prasītājas tiesiskais pārstāvis ir parakstījis 10 preču pavadzīmes, kurās ir norāde uz strīdu izskatīšanu LTRK Šķīrējtiesā.

[3.2.6] Kā secināms no LTRK Šķīrējtiesas 2022. gada 17. jūnija sprieduma, tad pušu strīds ir izskatīts. Šķīrējtiesa savā nolēmumā ir atzinusi, ka šķīrējtiesas klauzula, kas ietverta neparakstītajās pavadzīmēs un rēķinā nav spēkā esoša, līdz ar ko šajā daļā šķīrējtiesas process ir izbeigts. Tādejādi izšķirošas nozīmes nav apstāklim, ka dažas no preču pavadzīmēm prasītāja nav parakstījusi, jo strīda izskatīšana šķīrējtiesā šajā daļā nav notikusi un šo pavadzīmju neparakstīšana neietekmē pušu darījumu pārējā daļā.

Šādos apstākļos prasītājas rīcībai, neparakstot pirkuma līguma grozījumus vai dažas no preču pavadzīmēm, nav izšķirošas nozīmes.

[3.2.7] Tādejādi 2018. gada 20. septembra līguma 9.3. punkts norāda uz to, ka pušu griba ir bijusi vienoties par strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā, bet pavadzīmju parakstīšana liecina par piekritību konkrētai šķīrējtiesai (LTRK Šķīrējtiesai).

[3.3] Nevar piekrist, ka vienošanās par LTRK Šķīrējtiesu būtu panākta viltus vai maldus ietekmē, jo lietā nav ziņu un pierādījumu, ka atbildētāja būtu prettiesiski pielietojusi viltu vai maldinājusi prasītāju (1459.pants) un prasītāja būtu tiesiski vai faktiski maldījusies, parakstot preču pavadzīmes.

Lietā nav strīda, ka puses bez viltu maldības ir parakstījušas 2018.gada 20. septembra preču pirkuma līgumu, kura 9.3. punktā vienojušies par šķīrējtiesas klauzulu.

Apstāklis, ka preču pavadzīmju primārais uzdevums ir apliecināt preču piegādi norādītajā daudzumā, sortimentā un kvalitātē, nenorāda uz to, ka pavadzīmē nav iekļaujami papildus nosacījumi un, ka personai, kas veic saimniecisko darbību nebūtu jāpievērš vērība tās saturam.

Prasītāja ir parakstījusi 10 pavadzīmes, vairākas no tām ir parakstītas elektroniski, kas norāda uz to, ka darījums nav sasteigts, kā arī prasītājai ir bijis pietiekams laiks attālināti iepazīties ar pavadzīmju saturu. Darījumu apstākļi norāda uz to, ka prasītāja nevarēja nepamanīt, ka tajās ir norāde uz strīdu izšķiršanu LTRK Šķīrējtiesā, kā arī izslēdz viltus pielietošanu no atbildētāja puses vai prasītājas maldību.

[4] Par Zemgales rajona tiesas 2023.gada 20.februāra spriedumu apelācijas sūdzību iesniedza prasītāja, pārsūdzot to pilnā apjomā.

Apelācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[4.1] Prasītājas ieskatā, situācija, kurā ir iespējams līgumā vienoties par vienām darījuma sastāvdaļām, tai skaitā, vienoties par to, ko jāpārbauda preces pavadzīmē pirms to paraksta un strīdu izskatīšanu vienā šķīrējtiesā, bet saņemot preces, saņemt pavadzīmes ar citām darījuma sastāvdaļām (tai skaitā citu šķīrējtiesu), nenodrošina to, ka puses darījuma attiecībās var paļauties uz noslēgtu līgumu, Civillikuma 1587. un 2109. pantu.

[4.2] Līguma 9.4.punktā ir norādīts, ka papildinājumi un grozījumi jāveic Līgumā. To, ka pusēm Līguma 9.4. punkta nosacījumi bija saprotami, pierāda Atbildētāja 2021. gada 11. novembrī atsūtītie rakstveida "Grozījumi Nr. 1".

[4.3] Attiecīgi prasītājai bija līgumisks pamats un tiesība preču pavadzīmi aplūkot tikai tik tālu, cik tālu puses par to bija vienojušās un, kas nepieciešams, lai apliecinātu preču saņemšanu pavadzīmē norādītajā daudzumā, sortimentā un kvalitātē. Pat ja tās bija 10 pavadzīmes un daļa no tām parakstītas attālināti, tas Civillikuma 1587. panta izpratnē nedod tiesību vienai pusei atkāpties no līguma 1.5.punktā pielīgtā nosacījuma. Tiesa nav motivējusi, kādēļ konkrētajos apstākļos Civillikuma 1587. pants nav piemērojams, kaut arī neesot strīda, ka starp pusēm noslēgts tiesisks Līgums.

[4.4] Atbildētāja rīcība, LTRK Šķīrējtiesas klauzulu ietverot tieši preču pavadzīmēs, pretēji Līguma punktam, ir neatbilstoša Civillikuma 1. pantam un tieši vērsta uz maldu (nepareiza priekšstata) radīšanu prasītājai. Prasītāja, parakstot pavadzīmes tiesiski, uzskatīja, ka pieņem noteiktas kvalitātes, sortimenta un daudzuma preci, nevis noslēdz līgumu par strīdu izšķiršanu LTRK Šķīrējtiesā, jo līguma 9.3. punktā jau bija pielīgta strīdu izšķiršana

Zemgales Apgabala šķīrējtiesā. Attiecībā uz strīda izskatīšanu Zemgales Apgabaltiesas šķīrējtiesā, līgums arī nav atcelts vai atzīts par spēkā neesošu, kā tas konstatēts sprieduma 5.3.3.punktā attiecībā uz pušu nodomu izskatīt strīdus šķīrējtiesā.

Tas, ka sakarā ar Zemgales Apgabala šķīrējtiesas likvidāciju vairs nav iespējams strīdus izšķirt šajā šķīrējtiesā, pats no sevis neatceļ un neatzīst to par spēkā neesošu.

Arī atbildētājai bija zināmi līguma 1.5. punkta nosacījumi. Attiecīgi atbildētāja nevarēja nezināt, ka prasītāja preču pavadzīmi aplūkos tik tālu, cik tālu tas nepieciešams līguma 1.5. punkta izpildei. Šo apstākli atbildētāja ar nodomu un pretēji līguma 1.5. punktā pielīgtajam (tā tad prettiesiski) ir izmantojusi, lai vienpusēji panāktu sev vēlamās šķīrējtiesas piekritību.

[4.5] Tas, ka spriedums nav pamatots ar pierādījumiem, par šo trešo personu pilnvarojumu, norāda uz to, ka tas neatbilst Civilprocesa likuma 189. panta trešās daļas un 190. panta noteikumiem par sprieduma likumību un pamatotību, 97. panta pirmajai un trešajai daļai par pierādījumu novērtēšanu un 193. panta piektās daļas prasībām pienācīgi motivēt spriedumu, jo no sprieduma nav saprotams tiesas konstatētais pušu tiesisko attiecību raksturs.

[4.6] Prasītāja ir vērsusi tiesas uzmanību uz to, ka saistību atlikuma akts ir pierādījums Civillikuma 1838. panta izpratnē. Prasītāja ar šo aktu (kviti) ir pierādījusi, ka tajā nav norādīta ne viena pavadzīme, kuru aplūkojusi šķīrējtiesa. Attiecīgi šķīrējtiesa 2022.gada 1.jūlijā bez tiesiska pamata taisījusi spriedumu par preču pavadzīmēm, kurās šķīrējtiesa norādīta un prasītājai izsniegts rakstisks apliecinājums par saistību, kas izriet no šīm pavadzīmēm neesamību.

Prasītāja nevar piekrist, ka šim pierādījumam nav ne kādas nozīmes izskatāmajā lietā. Izpildījums ir viens no saistību tiesību patstāvīgiem izbeigšanās pamatiem. Tādejādi 2021.gada 10.novembrī izbeidzoties saistībām, kas izriet no preču pavadzīmēm izbeidza pastāvēt arī šajās pavadzīmēs norādītās šķīrējtiesu atrunas. Tomēr gandrīz pēc 8 (astoņiem) mēnešiem šķīrējtiesa 2022.gada 1.jūlijā radīja jaunas saistības starp prasītāju un atbildētāju, kas neatbilst Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2022. gada 20. decembra lēmumā Nr. SPC-23/2022 lemtajam.

Konkrētās lietas apstākļos šķīrējtiesa 2022.gada 1.jūlijā ir taisījusi spriedumu par preču pavadzīmēm, par kurām prasītājai izsniegts rakstisks apliecinājums par tajās norādīto saistību neesamību.

[5] Tiesā saņemti atbildētājas rakstveida paskaidrojumi, kuros norāda, ka piekrīt Zemgales rajona tiesas 2023.gada 20.februāra sprieduma motivācijai, norāda, ka apelācijas sūdzību neatzīst, uzskata to par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

Paskaidrojumos norādīti šādi argumenti.

[5.1] Preču pavadzīmē ietvertā šķīrējtiesas klauzula ir vērtējama kā strīda izšķiršanas institūcijas aizstāšana nevis jauna šķīrējtiesas līguma noslēgšana.

Prasītājs apelācijas sūdzībā vērš tiesas un atbildētāja uzmanību uz 2003. gada 21. oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju". Prasītāja izpratnē, iepriekš minētie noteikumi, paredz izsmeļošu uzskaitīto prasību sarakstu preču pavadzīmēm, un tajos nav paredzēts veikt grozījumus līgumā [iekļaut šķīrējtiesas klauzulu].

Minētie noteikumi satur minimālās prasības, kuras ir nepieciešams ietvert preču pavadzīmē un noteikumi neparedz aizliegumu tajā iekļaut citu informāciju, piemēram, šķīrējtiesas klauzulu vai kādu no saistību tiesību pastiprināšanas veida noteikumiem. Ne iepriekšminētajos noteikumos, ne Šķīrējtiesas likumā, ne prasītājas un atbildētāja noslēgtajā preču piegādes līgumā nav atrunāts, ka šķīrējtiesas klauzulas grozījumi nevar tik ietverti preču pavadzīmēs. Preču pavadzīmē ir ietverta atsauce uz līgumu un ikkatra preču pavadzīme ir līguma neatņemama sastāvdaļa jeb pielikums. Tādēļ preču pavadzīme un līgums ir vienots dokumentu kopums, kas cita starpā atspoguļo šķīrējtiesas klauzulu. Līgumā ietvertā strīdu izšķiršanas kārtība nav pretrunā preču pavadzīmē norādītajai. Gan pamatlīgumā, gan arī pielikumā kā strīdu izšķiršanas kārtība ir noteikta – šķīrējtiesa. Atšķirība ir tikai šķīrējtiesas institūcijā, kas strīdu izšķirs un tas savukārt nedod pamatu uzskatam, ka šķīrējtiesas klauzula nav spēkā esoša. Līdz ar to apelācijas sūdzībā nav norādīti nekādi pamatoti argumenti, kas norādītu, ka grozījumus šķīrējtiesas klauzulā nevar iekļaut preču pavadzīmēs.

[5.2] Atbildētājs vērš uzmanību uz to, ka prasītājs prasības pieteikumā, rakstveida paskaidrojumos un apelācijas sūdzībā katrreiz atsaucas uz citu prasības pamatu šķīrējtiesas klauzulas apstrīdēšanai. Proti, sākotnēji prasības pieteikumā šķīrējtiesas klauzulas iespējamā spēkā neesība tiek saistīta ar to, ka preču pavadzīme nav parakstīta no rīcībspējīgo personu puses, kā arī iespējamo viltu (Civillikuma 1405 ., 1410 ., 1440. pants). Savukārt 2023. gada 23.janvārī iesniegtajos rakstveida paskaidrojumos prasītājs jau atsaucas uz svarīgu maldību (Civillikuma 1445.pants). Kā redzams, tad prasītāja norādītais prasības pamats ir ne tikai mainīgs, bet arī viens otru izslēdzošs.

Prasītājs procesa laikā mēģina piemeklēt iespējami sev labāko pamatu šķīrējtiesas klauzulas nepamatotai apstrīdēšanai. Citiem vārdiem, pats prasītājs nav pārliecināts par savu norādīto apsvērumu pareizību un pamatotību, ņemot vērā gan prasības pieteikumā, gan rakstveida paskaidrojumos, gan apelācijas sūdzībā ietvertos dažādos prasības pamatus. Līdz ar to, prasītājs ar šādu savu procesuālo uzvedību tikai apliecina to, ka šķīrējtiesas klauzula ir spēkā esoša un prasītājs to pilnīgi apzinās.

[6] Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2023. gada 18. aprīļa lēmumu minētajā civillietā ierosināta apelācijas tiesvedība un lietas izskatīšana nozīmēta tiesas sēdē.

[7] Apelācijas instances tiesas sēdē prasītājas pilnvarotais pārstāvis /pers. A/ prasību un apelācijas sūdzību uzturēja uz tajās norādītajiem apstākļiem.

Atbildētāja pilnvarotais pārstāvis /pers. B/ apelācijas instances tiesas sēdē prasību un apelācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Civillietu tiesas kolēģija, noklausījusies pušu pārstāvju paskaidrojumus, novērtējusi apelācijas sūdzības argumentus un pierādījumus lietā, atzīst, ka prasība ir apmierināma daļēji, par spēkā neesošu atzīstot šķīrējtiesas līgumu (klauzulu), kas ietverta 2021.?gada 14.?jūlija preču pavadzīmē Nr. /numurs/, pārējā daļā prasība ir noraidāma.

[9] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426.panta pirmo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās.

Atbilstoši iesniegtās apelācijas sūdzības saturam, tiesas kolēģija konstatē, ka Zemgales rajona tiesas 2023.gada 20.februāra spriedums ir pārsūdzēts pilnā apmērā, norādot, ka šķīrējtiesas klauzulas iekļaušana preču pavaddokumentos ir pretrunā pušu noslēgtā līguma noteikumiem, personām, kas parakstīja preču pavaddokumentus atbildētājas vārdā, nebija pilnvarojuma slēgt līgumus vai veikt grozījumus jau esošajā pušu noslēgtajā līgumā.

Prasības pieteikumā prasītāja izvirzīja prasījumu atzīt par spēkā neesošiem šķīrējtiesas līgumus no to ietveršanas preču pavadzīmēs Nr. /numuri/brīža.

[10] Atbilstoši Civilprocesa likuma 430. panta trešajā daļā noteiktajam fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Apelācijas sūdzībā netiek apstrīdēti pirmās instances tiesas nodibinātie fakti, ka puses 2018. gada 20. septembrī noslēdza pirkuma līgumu, kur vienojās par preču pasūtīšanas kārtību, norēķinu kārtību, šķīrējtiesas klauzulu, ka līgumā pielīgtā Zemgales Apgabala Šķīrējtiesa likvidēta un 2020. gada 29. aprīlī izslēgta no Uzņēmumu reģistra, ka prasītāja nav parakstījusi atbildētājas piedāvātos līguma grozījumus, kas datēti ar 2021.gada 1.oktobri, ka līguma darbības laikā noformētas pavadzīmes, kurās ietvertas šķīrējtiesas klauzulas, paredzot strīdu izšķiršanu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesā Rīgā, ka Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesa 2022. gada 17. jūnijā taisīja spriedumu lietā Nr. 2022/378 SIA "/Nosaukums B/" prasībā pret /vieta/ zemnieku saimniecību "/Nosaukums A/" par līgumsoda 7780, 40*euro*, parāda atgūšanas izdevumu 40*euro*, šķīrējtiesas procesa izdevumu 605*euro* piedziņu.

No lietas materiāliem secināms un par to lietā nav strīda, ka no divpadsmit prasītājas norādītajām pavadzīmēm, kurās iekļautas šķīrējtiesas klauzulas, vienpadsmit pavadzīmes no atbildētājas puses ir parakstītas, neparakstīta no atbildētājas puses ir preču pavadzīme Nr. /numurs/.

Visās minētajās pavadzīmēs norādīts: "Ja pušu starpā rodas strīdi vai nesaskaņas, tie tiek risināti saskaņā ar spēkā esošo LR likumdošanu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesā Rīgā (reģistrācijas numurs 40003763593) saskaņā ar minētās šķīrējtiesas reglamentu, rakstveida procesā, viena tiesneša sastāvā [..]".

[10.1] Strīds izskatāmajā lietā ir par to, vai preču pavadzīmēs iekļautajiem šķīrējtiesas līgumiem (šķīrējtiesas klauzulām) ir tiesisks spēks.

[10.2] Tiesas kolēģija nevar piekrist atbildētāja rakstveida paskaidrojumos norādītajam, ka pušu noslēgtajā līgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula ir spēkā esoša.

2018. gada 20. septembra līguma 9.3. punktā pielīgts, ka pušu strīdi tiks izšķirti Zemgales Apgabala Šķīrējtiesā (reģ. Nr. 40103175428), tātad tika pielīgta konkrēta pastāvīgā šķīrējtiesa, kas darbojās saskaņā ar pastāvīgās šķīrējtiesas reglamentu (Šķīrējtiesu likuma 3.,8. pants). Tā kā Zemgales Apgabala šķīrējtiesa ir likvidēta, tad līguma noteikuma par strīdu nodošanu izšķiršanai Zemgales Apgabala šķīrējtiesā izpilde ir kļuvusi neiespējama, līgumā pielīgtā vienošanās par strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā ir izbeigusies. Uz šāda secinājuma pareizību norāda arī Šķīrējtiesu likuma (stājies spēkā 2015. gada 1. janvārī) pārejas noteikumu 5. punkts, kas paredz, ka, ja puses vienojušās par civiltiesiskā strīda nodošanu izšķiršanai pastāvīgajā šķīrējtiesā, kas saskaņā ar šo pārejas noteikumu 2. punktu ir izslēgta no šķīrējtiesu reģistra vai izbeigusi darbību, tās vienojas par civiltiesiskā strīda nodošanu izšķiršanai citā šķīrējtiesā. Ja vienošanās netiek panākta, strīds izskatāms tiesā saskaņā ar Civilprocesa likumu.

Pavadzīmes, kurās iekļautas apstrīdētās šķīrējtiesas klauzulas, ir sagatavotas un parakstītas pēc Zemgales Apgabala šķīrējtiesas likvidācijas, laika periodā no 2020. gada 30. septembra līdz 2021. gada 14. jūlijam.

Secināms, ka pēc 2018. gada 20. septembra līgumā pielīgtā šķīrējtiesas līguma izbeigšanās, puses ir noslēgušas jaunas vienošanās par strīdu nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesai, kuras ir iekļautas apstrīdētajās pavadzīmēs.

[10.3] Saskaņā ar Šķīrējtiesu likuma 10. panta pirmo daļu šķīrējtiesas līgums ir šajā likumā noteiktajā kārtībā noslēgta pušu vienošanās par civiltiesiskā strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā.

Šī likuma 12. panta pirmā daļa noteic, ka šķīrējtiesas līgumu noslēdz rakstveidā. To kā atsevišķu noteikumu var iekļaut jebkurā līgumā (šķīrējtiesas klauzula), kas ietver saistību, kuras sakarā radies vai var rasties civiltiesisks strīds. Panta otrā daļa paredz, ka par rakstveida līgumu uzskatāma arī vienošanās, kas noslēgta, pusēm apmainoties ar pasta sūtījumiem vai izmantojot elektroniskās saziņas līdzekļus un nodrošinot, ka pušu griba nodot jau radušos vai iespējamu civiltiesisko strīdu izšķiršanai šķīrējtiesā tiek fiksēta ar drošu elektronisko parakstu. Savukārt likuma 13.panta trešā daļa noteic, ka, ja šķīrējtiesas līgums kā atsevišķs noteikums ir ietverts citā pušu noslēgtajā līgumā, šķīrējtiesas līgums uzskatāms par patstāvīgu līgumu.

Tātad no likuma noteikumiem izriet tiesības šķīrējtiesas klauzulu kā atsevišķu noteikumu iekļaut jebkurā civiltiesiskā darījumā, kas ietver saistību, kuras sakarā var rasties civiltiesisks strīds.

[10.4] Noskaidrots, ka pušu sadarbība notika 2018. gada 20. septembra pirkuma līguma ietvaros. Līgums noteica pušu vispārīgos sadarbības noteikumus, norēķinu kārtību un citus jautājums. Saskaņā ar līguma noteikumiem SIA "/Nosaukums B/" kā pārdevēja un /vieta/ zemnieku saimniecība "/Nosaukums A/" kā pircēja vienojās, ka pārdevēja preces pārdot uz pircējas atsevišķa pasūtījuma pamata (1.1. punkts), preces pircējai tiek pārdotas par cenu, kāda ir norādīta attiecīgajā preču pavadzīmē-rēķinā (2.1. punkts).

Pārbaudot preču pavadzīmes, kurās ir iekļauta šķīrējtiesas klauzula, konstatējams, ka katrā gadījumā, kad izrakstīta pavadzīme, puses ir vienojušās par konkrēta apjoma preču piegādi (pārdošanu), par konkrētu summu. Tātad šīs lietas ietvaros atzīstams, ka katra preču pavadzīme ietver sevī saistību, kuras rezultātā var rasties civiltiesisks strīds, un ir katra atsevišķi noslēgta darījuma apliecinošs dokuments, kas var ietvert arī pušu vienošanos par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā.

Izdarot šo secinājumu, ņemams vērā apstāklis, ka pavadzīmju noformēšanas laikā, līgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula bija jau izbeigusies un puses bija tiesīgas vienoties par civiltiesiskā strīda nodošanu izšķiršanai citā šķīrējtiesā, līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka šāda pušu vienošanās ir notikusi, parakstot pavadzīmes ar tajā iekļauto šķīrējtiesas klauzulu.

[10.5] Prasītājas atsaukšanās uz līguma 9.4. punkta nosacījumiem sava prasījuma argumentēšanai ir nepamatota, jo, pirmkārt, iekļaujot šķīrējtiesas klauzulu pavadzīmēs, puses nevis veica grozījumus līgumā, bet noslēdza jaunas vienošanās, jo vienošanās par strīda nodošanu Zemgales Apgabala Šķīrējtiesā jau bija izbeigusies sakarā ar šķīrējtiesas likvidāciju, otrkārt, vienošanās par strīda nodošanu izšķiršanai Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Šķīrējtiesā ir noslēgtas rakstveidā, kā to paredz Šķīrējtiesu likuma 12. pants.

[10.6] Kaut arī Ministru kabineta 2003. gada 21. oktobra noteikumu Nr. 585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju" (spēku zaudēja 01.01.2022.) 35.[11] punktā bija noteikts, ka preču piegādes dokuments ir dokuments, kas apliecina preču piegādes un saņemšanas faktu, citas informācijas un/vai vienošanās iekļaušana šajos dokumentos nepadara šo informāciju vai vienošanos par spēkā neesošu.

Arī līguma 1.5. punktā norādītais, ka pircēja vai pircēja pārstāvja paraksts uz preču pavadzīmes-rēķina vai pārvietošanas pavadzīmes (transportēšanas dokumenta) uzskatāms par apliecinājumu tam, ka pircējs saņēmis preci preču pavadzīmē-rēķinā vai pārvietošanas pavadzīmē (transportēšanas dokumentā) norādītajā daudzumā, sortimentā un pienācīgā kvalitātē, neizslēdz to, ka ar šiem dokumentiem var tikt nodibinātas arī citas vienošanās.

Atbilstoši Civillikuma 1492. pantā ietvertajam vispārējam principam rakstisku darījumu aktus var sastādīt tādā formā, kā katrs vēlas; pie tam nav vajadzīgas nekādas sevišķās formalitātes un darījuma dalībnieki nav saistīti ne ar kādiem paraugiem. Tātad šis likuma noteikums neizslēdz, ka šķīrējtiesas klauzulu var ietvert preču pavadzīmē, ja tā satur ziņas par konkrētām pušu saistībām.

Tiesu praksē tika izskatītas civillietas, kurās atzītas par spēkā esošām pavadzīmēs iekļautās vienošanās, piemēram, par strīdu nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā, kavējuma naudas maksāšanas pienākumu (sk. piemēram, *lietu Nr. C16112116, lietu Nr.C29301719*).

[10.7] Šķīrējtiesas līgums tāpat kā jebkurš civiltiesisks darījums ir personu vienošanās, uz kuru attiecas Civillikuma vispārējās tiesību normas. Lai šī vienošanās iegūtu tiesiska darījuma spēku, līdzēju gribai jābūt patiesai un brīvi izteiktai (Civillikuma 1440. pants) [..], tai [..] jābūt noformētai rakstveidā (Civillikuma 1475. pants) (sk. *Senāta 2017. gada 6. marta Rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-578/2017 (C04252613) 2.3. punktu*).

Kaut gan prasības pieteikumā prasītāja norādījusi, ka šķīrējtiesas līguma ietveršana preces pavaddokumentā pēc būtības ir ar viltu panākta līguma

noslēgšana, pretēji Civillikuma 1440. pantam un līguma 1.5. punkta kārtībai un izpratnei par preces pavaddokumenta parakstīšanas nozīmi, nav konstatējami apstākļi, ka preču pavadzīmes ar tajās iekļautajām šķīrējtiesas klauzulām prasītājas paraksttiesīgā persona būtu parakstījusi aiz maldības, viltus vai spaidiem. Turklāt atbilstoši Civillikuma 1460. panta noteikumiem tas, kas viltu viegli varējis noskārst, tiesiskā nozīmē nav atzīstams par pieviltu.

Noskaidrots, ka prasītājas pārstāvis parakstījis vienpadsmit pavadzīmes ar tajās iekļautajām šķīrējtiesas klauzulām, kas dod pamatu uzskatīt, ka, vairākkārt parakstot dokumentus, prasītājas pārstāvis nevarēja neievērot tajos ietverto šķīrējtiesas klauzulu. Dokumenti nesatur nekādas atrunas vai labojumus. Apstāklis, ka prasītāja jau iepriekš bija labprātīgi ierobežojusi savas tiesības uz strīda izšķiršanu vispārējās jurisdikcijas tiesā, iekļaujot līgumā šķīrējtiesas klauzulu, tiesai dod pamatu secināt, ka arī jaunu šķīrējtiesas līgumu noslēgšana, ņemot vērā iepriekš pielīgtās šķīrējtiesas likvidāciju, nav bijusi pretēja prasītājas gribai.

Akta, kurā bez ierunām fiksēti kādi juridiski nozīmīgi fakti, parakstīšanu nav pamats aplūkot kā parastu formalitāti jeb darbību, kas nekādas tiesiskas sekas nerada. Gluži otrādi, ar darījuma parakstīšanu tiek nodibināta prezumpcija, ka darījuma dalībnieks no brīvas gribas ir izteicis piekrišanu dokumentā atspoguļotajam darījuma saturam (sk. *Senāta 2016. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-53/2016 12.3. punktu, Senāta 2022. gada 7. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-177/2022 9.1. punktu*).

Tā kā prasītājas pārstāvis preču pavadzīmes Nr. /numuri/ ar tajās iekļautajām šķīrējtiesas klauzulām ir parakstījis, tādējādi izsakot piekrišanu šiem aktiem (Civillikuma 1431. pants), neizteica iebildumus pret pavaddokumentu saturu, ir pamats secinājumam, ka prasītājas pārstāvis pilnīgi piekritis dokumentu saturam un attiecīgi puses vienojušās par strīdu nodošanu šķīrējtiesai.

Apstāklim, ka prasītāja atteikusies parakstīt 2021. gada 1. oktobra grozījumus pušu noslēgtajā līgumā, nav nozīmes, jo piedāvājums līguma grozījumiem izteikts jau pēc apstrīdēto preču pavadzīmju parakstīšanas, turklāt tas ietvēra arī noteikumu par iepriekš pielīgtās procentu likmes palielināšanu. Prasītāja nav iesniegusi lietā rakstveida pierādījumus, kas dotu pamatu uzskatīt, ka grozījumi līgumā netika parakstīti tieši dēļ tajos ietvertās šķīrējtiesas klauzulas.

[10.8] Lietā nav strīda, ka pavadzīmes atbildētājas vārdā parakstīja citas personas, nevis /pers. C/, kurš atbilstoši līguma 8.1. punktā pielīgtajam bija tiesīgs parakstīt preču pavadzīmes-rēķinus. Tomēr prasītājas argumentam par to, ka pavadzīmes neatbilst līguma 8. punkta nosacījumiem, nav nozīmes.

Vispirms jau pati prasītāja pieņēma un apmaksāja pavadzīmes, neceļot nekādus iebildumus vai ierunas. Tātad prasītāju nemulsināja fakts, ka pavadzīmes nav parakstījusi persona, kas to tiesīga darīt saskaņā ar līguma noteikumiem.

Saskaņā ar Civillikuma 1434., 1435. pantu piekrišanu var dot nevien pirms attiecīgās darbības, bet arī tad, kad to uzsāk, un pat vēlāk; pēdējā gadījumā to sauc par apstiprinājumu; šādam vēlākam apstiprinājumam ir atpakaļējs spēks un tādēļ tas attiecināms uz darījuma noslēgšanas laiku.

Ar izskatāmajā lietā parakstītajiem procesuālajiem dokumentiem, atbildētājas pārstāvja tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem viennozīmīgi apstiprinās fakts, ka atbildētāja /amats/ /pers. C/ apstiprinājis atbildētājas darbinieku – /pers. E/, /pers. F/ rīcību.

[11] Ņemot vērā, ka pavadzīme Nr. /numurs/ no prasītājas puses nav parakstīta, tiesas kolēģijas ieskatā nav pamats secinājumam, ka panākta rakstveida vienošanās par strīda, kas varētu izrietēt no dokumentā ietvertās saistības, izšķiršanu šķīrējtiesā (Šķīrējtiesu likuma 5., 12. pants), tādēļ prasība šajā daļā ir apmierināma.

[12] Prasītājas apsvērumiem par saistību neesību pēc būtības un šķīrējtiesas sprieduma nepamatotību nav nozīmes, jo konkrētā strīda izskatīšanas priekšmets ir šķīrējtiesas klauzulas spēkā esība. Pirmās instances tiesa pareizi atzinusi, ka šķīrējtiesas sprieduma pārskatīšana nav izskatāmās prasības priekšmets.

[13] Prasītāja ceļot prasību par šķīrējtiesas līgumu atzīšanu par spēkā neesošu, samaksājusi valsts nodevu 500 *euro* (lietas 8.lapa), par apelācijas sūdzību 500 *euro* (lietas 115.lapa), kopā 1000 *euro*. Pavisam prasītāja apstrīdēja divpadsmit preču pavadzīmēs iekļautās šķīrējtiesas klauzulas, apelācijas instances tiesa atzina, ka par spēkā neesošu atzīstama viena preču pavadzīmē iekļautā šķīrējtiesas klauzula.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu, Civilprocesa likumā nostiprināto proporcionalitātes principu, vispārīgo taisnīguma principu, no atbildētājas par labu prasītājai proporcionāli apmierinātajai prasījuma daļai piedzenama samaksātā valsts nodeva 83,33 *euro*.

[14] Kaut arī apelācijas instances tiesa nav pievienojusies pirmās instances tiesas argumentācijai, kā to pieļauj Civilprocesa likuma 432. panta piektās daļas noteikumi gadījumos, kad apelācijas instances tiesa atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tomēr tiesas kolēģija secina, ka pirmās instances tiesa pamatoti atzinusi, ka prasītāja savas tiesības uz strīdu izšķiršanu vispārējās jurisdikcijas tiesā ir ierobežojusi labprātīgi, parakstot šķīrējtiesas klauzulas.

Rezolutīvā daļa

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.-434.pantu Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

/Vieta/ zemnieku saimniecības "/Nosaukums A/" prasību pret Sabiedrību ar ierobežotu atbildību"/Nosaukums B/" par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu apmierināt daļēji.

Atzīt par spēkā neesošu šķīrējtiesas līgumu, kas šķīrējtiesas klauzulas veidā iekļauts 2021.gada 14.jūlija pavadzīmē Nr. /numurs/, no tā ietveršanas pavadzīmē brīža.

Noraidīt /vieta/ zemnieku saimniecības "/Nosaukums A/" prasību pret Sabiedrību ar ierobežotu atbildību "/Nosaukums B/" daļā par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu, kas šķīrējtiesas klauzulu veidā ir iekļauti preču pavadzīmēs Nr./numuri/.

Piedzīt no Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "/Nosaukums B/", reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, par labu /vieta/ zemnieku saimniecībai "/vieta/", reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, tiesas izdevumus 83,33 *euro*, samaksu veicot kontā /konta numurs/, AS "Swedbank".

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Civillietu departamentam 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Zemgales apgabaltiesā, samaksājot drošības naudu 300 *euro*, saņēmējs: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, reģistrācijas Nr. 90000068892, konts LV83TREL8280010000000, saņēmēja iestāde: Valsts kase, iemaksas mērķis: F22010010, dati personas vai lietas identificēšanai.

Sprieduma sastādīšanas datums – 2023.gada 3.jūlijs.

Tiesnesis A.Sniedzītis

Tiesnese A.Misiuna

Tiesnese M.Terjuhana

Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisku parakstu un satur laika zīmogu.
Dokumenta oriģināls glabājas tiesu informatīvajā sistēmā(pie lietas kartiņas).